№ 22. Dodatek do Przeglądu lékarskiego R. 1876.

BIURO REDAKCYI
Ulica Górnych Młynów, Nr. 122.

Przedpłata dla prenumerujących Przegląd lékarski wynosi:
rocznie 2 złr w. a.
półrocznie 1 złr. w. a.

DWUTYGODNIK HIGIJENICZNY

Organ Towarzystwa lékarskiego krakowskiego i Towarzystwa lékarzy galicyjskich we Lwowie.
Poświęcony Higijenie publicznéj i prywatnéj, oraz sprawom Organizacyi służby zdrowia i stósunkom Zawodu lékarskiego.
Wydawany pod redakcyją
Doc. Dr. Grabowskiego i Prof. Dr. Janikowskiego
W KRAKOWIE.

Wychodzi w Krakowie dwa razy na miesiąc, w objętości ½ arkusza.

Przedpłata na sam Dwutygodnik higijeniczny wynosi:
w Krak. rocznie 2 zła. 20 c
„ półrocz. 1 zła. 10 „
z przesył. rocznie 2 zła. 50 „
„ półrocz. 1 zła. 25 „

Projekt ustawy o urządzeniu służby zdrowia gminnéj w Galicyi, z wyjątkiem miast Lwowa i Krakowa.

Przedłożony Sejmowi galicyjskiemu w grudniu r. 1873 przez Tow. Lék. Galic. Referat Dra Rożańskiego ze współudziałem Dra Cassiny.

(Dokończenie.— Zob. Nr. 20.)

§. 20. Płacę i ryczałtową kwotę otrzymują lékarze gminni w okręgach miejskich samoistnych z kasy gminnéj, w okręgach zaś zbiorowych z c. k. urzędów podatkowych. Kwoty, które w ostatnim przypadku każda z połączonych gmin ma uiszczać, winny być doręczonemi urzędowi podatkowemu w ciągu miesiąca poprzedzającego dzień, kiedy należy wypłacić lékarzowi gminnemu płacę i ryczałt.

§. 21. Lékarze gminni są przedewszystkiém powołani do wykonywania obowiązków publicznéj służby zdrowia z zawartych w §§. 3 i 4 Ustawy zdrowotnéj z d. 30 kwietnia 1870. Nadto obowiązani są do léczenia ubogich chorych, tj. takich, którzy mają świadectwo ubóstwa.

§. 22. Léczenie w szpitalach powszechnych krajowych nie należy do obowiązków lékarzy gminnych.

§. 23. *) Za czynności lékarskie, które lékarz gminny załatwia z polecenia c. k. Rządu, a nie w wykonaniu funkcyj własnego albo poruczonego zakresu działania gminy, należy mu się wynagrodzenie ze skarbu Państwa w myśl istniejących przepisów.

§. 24. Bezpośredni nadzór nad czynnościami lékarzy gminnych i władza dyscyplinarna nad nimi należy w piérwszéj instancyi do urzędów gminnych w okręgach miejskich samoistnych, w okręgach zaś zbiorowych do Rad powiatowych, a w drugiéj instancyi we wszelkich okręgach do Wydziału krajowego.

Usunąć jednak z posady lékarza gminnego może tylko Wydział krajowy, a to na wniosek urzędu gminnego w okręgach miejskich samoistnych, w okręgach zaś zbiorowych na wniosek Rady powiatowéj. Co do przewinień i zaniedbań lékarskiéj natury winien Wydział krajowy zasięgnąć wprzód opinii c. k. Rady zdrowia krajowéj.

§. 25. Gminy miejskie wymienione w §. 2. obowiązane są utrzymywać najmniéj po 1 dyplomowanéj akuszerce gminnéj; podobnież gminy miejskie wymienione w §. 3., jeśli stanowią ze swych okręgów osobne okręgi zdrowotne. W przeciwnym razie winny ostatnie, równie jak reszta okręgów zbiorowych, utrzymywać najmniéj po 2 dypl. akuszerki gminne.

*) §. 23 jak §. 14 w projekcie rządowym.

§. 26. Posady akuszerek gminnych obsadza w gminach miejskich, wymienionych w §. 2, Rada gminna w drodze konkursu. Podobnież w gminach miejskich wymienionych w §. 3., jeśli ustanowią ze swych obrębów osobne okręgi zdrowotne. W przeciwnym razie, tak jak w reszcie okręgów zbiorowych, obsadza je odpowiednia Rada powiatowa.

§. 27. O uskutecznionéj nominacyi należy zawiadomić Władzę administracyjną powiatową, przed którą nowomianowana akuszerka złoży przyrzeczenie w miejsce przysięgi w obecności naczelnika gminy, lub jego zastępcy, a względnie delegata Rady powiatowéj.

§. 28. Akuszerki gminne pobierać mają stałego wynagrodzenia najmniéj 120 złr., które ma być zebraném i wypłaconém tak samo, jak płace lékarzy gminnych.

§. 29. Okręgom, które nie podołają utrzymać swéj akuszerki gminnéj, udziela subwencyi Rada powiatowa z funduszów powiatowych.

§. 30. Siedzibę akuszerki gminnéj oznacza w okręgach zbiorowych Rada powiatowa w porozumieniu z interesowanemi zwiérzchnościami gminnemi.

§. 31. Akuszerka gminna obowiązaną jest udzielać położnicom w swym okręgu pomocy bezpłatnéj, jeśli takowe są ubogiemi.

§. 32. Bezpośredni nadzór nad czynnościami akuszerek gminnych sprawuje odpowiedni lékarz gminny. Władza dyscyplinarna nad niemi należy w okręgach miejskich samoistnych do Rady gminnéj, w okręgach zaś zbiorowych do odpowiedniéj Rady powiatowéj.

§. 33. *) Każda gmina ma się postarać o to, aby chorzy zostający bez pomocy, którzy z jakiéjkolwiek przyczyny nie mogą być oddani do szpitala, znaleźli w odpowiednim lokalu umieszczenie i utrzymanie. Dla gmin połączonych należy wyznaczyć ten lokal, o ile to być może, w miejscu siedziby lékarza gminnego.

§. 34. *) W taki sam sposób należy obmyśleć pomieszczenie dla położnic, które nie mają przytułku, a nie mogą być umieszczonemi w publicznym zakładzie położnic.

§. 35. *) Na mocy służącego Rządowi prawa nadzoru zwierzchniczego nad całą służbą zdrowia (§. 1. Ustawy z d. 30. kwietnia 1870 r. Dz. u. p. nr. 68) władze administracyjne mają prawo czuwać nad tém, aby gminy dokładnie wypełniały obowiązki włożone na nie niniejszą ustawą. W razie zaniedbywania tych obowiązków władza administracyjna krajowa ma w porozumieniu z odpowiednią władzą autonomiczną zarządzić środki zaradcze, na koszt i straty gminy niedbałéj.

*) §§. 33, 34, 35 jak §§. 18, 19 i 26 w projekcie rządowym.

Uwagi higijeniczno-lékarskie o Zakładzie starców, kalék i dzieci pod opieką krak. Tow. Dobroczynności zostających.

Skréślił Dr. Bolesław Lutostański, Członek Tow. Dobrocz. i Kom. sanit. krak.

(Ciąg dalszy.—Zob. Nr. 20.)

Inne ruchomości szpitalne.

Oprócz wyżéj wymienionych sprzętów infirmeryja winna być zaopatrzoną w dostateczną ilość innych ruchomości szpitalnych, a to dla tego, iż niemożliwą nadal jest rzecz, aby chorzy pozostawali w infirmeryi w rozmaitych łachmanach własnych.

Do tych ruchomości szpitalnych należą: bielizna i odzież dla chorych, pościel, naczynia blaszane i drewniane. Ilość tych ruchomości wyrachowana średnio na jednego chorego, i zakres czasu, przez który mu służyć powinny, oznaczam, jak następuje.

a) Płócienne. Szlafmyc męzkich i czepków dla kobiét 3 (na 3lata). Powłóczek wierzchnich (licząc po 2 powłoczki na jednego chorego) 6 (na 3 lata). Wsypek (licząc po 2 poduszki na jednego chorego) 6 (na 3 lata). Sienników wierzchnich 2 (na 4 lata). Chustek do nosa 6 (na 2 lata). Prześcieradeł do obszywania kołder 3 (na 4 lata). Gatek par 2 (na 2 lata). Spodnic 2 (na 2 lata). Prześcieradeł 3 (na 3 lata). Koszul 3 (na 1½ roku). Ręcznik 1 (na 1 rok). Pończoch 3 par (na 1 rok). Na każdą salę podkład ceratowy dla ciężko chorych, każdy po 120 cm. (2 łokcie) długości, 90 cm. (1½ łokcia) szérokości (na 1 rok).

b) Drelichowych na lato: Szlafroków 2 (na 6 lat).

c) Sukiennych i flanelowych (na 5 lat): Kołder 2. Kaftanik 1. Szlafrok 1. Spodnica 1.

d) Skórzanych: Butów wojłokowych ze skórzanemi podeszwami dla wychodzenia do stolca w sieni 2 pary na całą infirmeryję (na 2 lata). Kożuchów zwyczajnych do tego celu 2, na całą infir. (na 8 lat). Pantofli 3 pary (na 2 lata).

e) Cynowych (na 10 lat): Serynga 1, strzykawek (do opatrywania i wrzodów 2).

f) Blaszanych (z blachy żelaznéj pobielanéj): Przyrządów do umywania rąk na całą infirmer. 2 (na 6 lat). Basonów (na całą infir.) 2 (na 20 lat). Miedniczek do opatrywania na całą infir. 2 (na 20 lat.) Kubek do picia wody 1. Talerz blaszany 1, Wazka blaszana 1, (na 5 lat). Lampki naftowe (na całéj infir.) 2 i latarnia (na całą infir.) 1 (na 5 lat).

g) Żelaznych: Pogrzebaczy (na całą infir.) 2 (na 15 lat); nożów i widelców na 10 chorych po 5 par (na 3 lata).

h) Drewniane: Spluwaczka na 2 chorych 1, (na 5 lat). Wanien 2, (na 8 lat). Konewek malowanych z obręczami żelaznemi 2, (na 6 lat.) Stolnice do roznoszenia porcyj (na całą infir.) 2, (na 15 lat). Tabliczka czarna z napisem do zawieszenia nad łóżkiem 1, (na 20 lat). Stołek na 2 chorych 1, (na 10 lat). Łóżko 1, (na 15 lat). Łyżka 1, (na 1 rok). Nosze do przenoszenia chorych, na całą infir. 1, (na 20 lat). Skrzynki do składania brudnéj bielizny na całą infir. 2, (na 6 lat). Stolik do stawiania przy łóżku (na 2 chorych) 1, (na 15 lat). Stoły na całą infir. 2, (na 10 lat). Stolców prostych (na całą infir.) 4, (na 10 lat). Parawany (na całą infir.) 2, (na 15 lat). Szafa do przechowywania leków, przyrządów i części opatrunków (na całą infir.) 1, (na 20 lat). Skrzynie na węgle (na całą infir.) 2, (na 15 lat).

i) Fajansowe i gliniane: Spluwaczki 4 (na całą infir.) Nocników zwycz. po 1 na 2 chorych. Łyżki fajansowe do zażywania leków (na całą infir.) 4.

k) Szklanych: Ciepłomierzów szklanych do sal 2. Ciepłomierz do kąpieli 1, (na całą infir.) Kaczek szklanych do oddawania moczu 2, (na całą infir.) Kałamarz 1, i lampki nocne 2, (na całą infir.)

l) Rogowych: Grzebieni rzadkich i gęstych 4, (na 2 lata).

m) Kilka gąbek dla każdego oddziału. Odpowiedni zapas przykładek (*kompres*), opasek i skubanki.

n) Prócz tego, na żądanie lékarza zakładu potwierdzone przez Wydział zdrowia należy sprawić przedmioty tutaj nie wymienione.

Wydział zdrowia zrobi inwentarz istniejących ruchomości i ułoży wykaz i etat przedmiotów za niezbędne uznanych.

Wszystkie sprzęty i ruchomości infirmeryjne mają być stemplowane.

Odzież infirmeryjna będzie oddzielna dla mężczyzn i dla kobiét.

Żywienie chorych.

W żywieniu chorych w infirmeryi umieszczonych niezbędną jest gruntowna przemiana.

Dotychczasowy sposób żywienia się chorych za pomocą prowadzenia przez nich własnéj kuchni jest pod każdym względem naganny.

Gotowanie w salach chorych jest żródłem ciągłego zanieczyszczenia powietrza rozmaitego rodzaju wyziewami nader dla chorych szkodliwego; pociąga za sobą konieczność utrzymywania w salach składów, rodzaju spiżarni, najrozmaitszych artykułów żywności, ciał organicznych zepsuciu ulegających, a nawet gnijących, dalej naczyń i sprzętów nieczysto utrzymywanych, o czém każdy przy ściśléj rewizyi infirmeryi przekonać się może; dostarcza pokarmu dla myszy, szczurów, owadów itd.; jest powodem nieczystości ścian i podłóg, jak w każdéj kuchni być musi; narusza spokój niezbędny dla chorych, gdyż infirmeryja nie jest szpitalem, ale kuchnią, w któréj żaden porządek nie może być utrzymany, bo ciągłe odbywają się narady, spory, targi z przekupkami, babami itd.; nie daje żadnéj pewności należytego spełniania przepisów dyjetycznych i należytego żywienia się chorych, a przeto utrudnia léczenie chorych.

Trzynaście centów przy braku wspólnego menażu nie może mojém zdaniem wystarczyć na dostateczne wyżywienia chorych starców, wymagających przedewszystkiém dyjety wzmacniającéj, krzepiącéj. Istniejące porcyje nadzwyczajne nie usuwają bynajmniéj tych niedogodności i przy niedostatecznéem żywieniu chorych muszą tylko narażać zakład na niepotrzebne wydatki.

Z tych powodów wnoszę:

Dotychczasowy sposób żywienia się chorych i istniejące kuchnie w infirmeryi należy bezzwłocznie usunąć, a natomiast chorzy mają być na przyszłość żywieni ze wspólnéj kuchni utrzymywanéj kosztem Towarzystwa.

Doświadczenie okazało, iż wypuszczanie przedsiębiorcom dostawy żywności na osoby lub porcyje nie jest oszczędném i dobrém dla chorych, a zarazem że prowadzenie własnego gospodarstwa za pomocą surowych artykułów żywności, dostarczanych przez przedsiębiorców w drodze publicznéj konkurencyi, jest dla zakładów publicznych najkorzystniejszém. W obecnych atoli warunkach, gdy zakład nasz nie utrzymuje własnéj ku-

chni, ten ostatni sposób byłby połączony z niezmiernemi trudnościami, a nawet byłby droższy przy małéj liczbie chorych, ponieważ wymagałby utrzymywania osobnéj służby. Wnoszę przeto, aby Rada ogólna zawarła umowę z prywatnym przesiębiorcą który by podjął się żywić chorych w infirmeryi umieszczonych według ceny za pojedyńcze porcyje ustanowić się mającéj. Porcyje mają być zwyczajne i nadzwyczajne.

Skład porcyj dla chorych, dobór żywności i napojów, przeznaczenie porcyj i czasu rozdawania żywności, wreszcie porządek wyciągów dziennych żywności ustanowi Wydział zdrowia.

Nad należytém sporządzaniem żywności i rozdawaniem nieustannie czuwać winien Wydział zdrowia, lékarz i prowizor Zakładu, według instrukcyj ułożyć się mających. Za napój zwykły służyć ma zwykła woda czysta świéża. W tym celu w każdéj sali ma się znajdować konewka z wodą.

(Dokończenie nastąpi).

Projekt ustawy przeciwko pijaństwu.

---

* Na posiedzeniu Rady Państwa dnia 24 paźdz. r. b. Ministerstwo wniosło nareszcie projekt Ustawy przeciwko pijaństwu, mającéj obowięzywać w Galicyi. Projekt ten który poniżéj w tłómaczeniu podajemy, różni się w niektórych ważnych punktach od projektu uchwalonego dwukrotnie przez Sejm galicyjski w d. 26 listopada 1872 i 28. maja 1875, a przedewszystkiém z tego, względu, że Sejm żądał ustawy krajowéj, uznającéj wykroczenia nią objęte za wykroczenia policyjne; projekt rządowy zaś czyni z ustawy téj nowellę do ustawy karnéj i tym sposobem podciąga jéj uchwalenia pod atrybucyję Rady Państwa.

Ustawa w celu ukrócenia pijaństwa.

§. 1. Ktoby w miejscach gościnnych lub szynkowniach i na ulicy, lub gdziekolwiek na miejscu publiczném znajdował się w stanie oczywistego opilstwa, lub ktoby w tychże miejscach rozmyślnie wprawił kogoś innego w stan opilstwa, karany będzie aresztem od trzech dni do miesiąca lub grzywnami do 50 złr.—Téj saméj karze ulegną dzierżyciele publicznych miejsc gościnnych lub szynkowni, którzyby gościom pijanym lub nieletnim podawali lub przez kogo innego podawać kazali gorące napoje.

§. 2. Pretensyj do gości, za udzielane w publicznych miejscach gościnnych lub szynkowni gorące napoje, nie można zaskarżać, jeśli dłużnik w czasie udzielania ich nie zapłacił jeszcze temu samemu wierzycielowi dawniejszego długu podobnego.—Takie pretensyje nie kwalifikują się téż do skompensowania ich z innemi pretensyjami dłużnika.

§. 3. Umowy o zastawach lub porękach, zawiérane ku utwierdzeniu pretensyj, którym w paragrafie poprzednim odjęto prawo skargi, są nieważne.

§. 4. Przepisy §§. 2-go i 3-go niniejszéj ustawy nie znajdują zastosowania względem pretensyj do osób obcych, które się podejmowało w domach zajezdnych.

§. 5. Ktoby się pokusił obejść przepisy §§. 2 i 3 niniejszéj ustawy za pomocą symulacyi lub przez to, że każe wystawić sobie dokument, szczególniéj weksel, karany będzie aresztem od tygodnia do dwu miesięcy lub grzywnami do 200 złr.

§. 6. Ktoby w przeciągu jednego roku trzykrotnie karany był za opilstwo, temu polityczna władza okręgowa

może na pewien czas zabronić uczęszczania do miejsc gościnnych lub szynkowni w miejscu zamieszkania i w najbliższéj okolicy.—Wykroczenie przeciw temu zakazowi karane będzie aresztem aż do jednego miesiąca lub grzywnami do 50 złr.

§. 7. Dzierżycielom publicznych miejsc gościnnych lub szynkowni, co do których kilkakrotne kary za wykroczenia przewidziane w drugim ustępie §. 1 i w §. 5 okazały się nieskutecznemi, polityczna władza okręgowa powinna odjąć na czas pewien lub na zawsze prawo prowadzenia interesu gościnnego lub szynkowni.

§. 8. Brzmienie ustawy niniejszéj powinno być ogłoszone po gminach kraju w sposób przyjęty zwyczajem i wywieszone we wszystkich domach gościnnych i szynkowniach na miejscu widoczném, każdemu przystępném i to w językach krajowych czytelnie.—Niezastósowanie się do tego przepisu karane będzie na dzierżycielu domu gościnnego lub szynkowni grzywnami aż do 50 złr.

§. 9. Dochodzenie i ukaranie wykroczeń przeciw ustawie niniejszéj należy do sądów okręgowych.

§. 10. Wykonanie téj ustawy porucza się ministrom sprawiedliwości, spraw wewnętrznych i handlu.

* Porównywając powyższy projekt Ustawy z projektem uchwalonym w Sejmie galicyjskim, widzimy w nim niektóre ważne i niekorzystne różnice, wypływające po części z różnicy zasadniczéj, powyżéj przez nas wzmiankowanéj.

W ogóle uderza nas brak dostatecznego stopniowania kar nakładanych na pijaków nałogowych i na tych, którzy im do upajania się pomagają. Skuteczniejsze zaś są kary odpowiednio stopniowane, aniżeli od piérwszego razu zbyt ostre.—Przepis §. 6. projektu rządowego grożący pijakowi trzykrotnie za pijaństwo karanemu zakazem uczęszczania do domów gościnnych i szynkowni, nie zdaje się być skutecznym, zwłaszcza że łatwo da się obejść.

Z przykrością widzimy, że w projekcie rząd. opuszczono §. 4 projektu sejmowego, w którym zastrzeżone były kary na tych, którzy po jarmarkach, targach i odpustach obnosząc szynkują napoje gorące.

Pod względem cywilnym żałujemy, że pominięto ustęp §. 1 projektu sejmowego, według którego władza karząca miała podawać imię i nazwisko niepoprawnego pijanicy do wiadomości właściwego sądu, celem możliwego ustanowienia nad nim kurateli sądowéj.—Za to przyznać należy, iż wielką, a nawet może główną zaletę projektu rządowego stanowią §§. (2, 3, 4 i 5) zapobiegające (także w kierunku cywilno-prawnym) tym niebezpieczeństwom, które wynikają ze sprzedaży napojów odurzającyah na kredyt czyli „na borg".

Pod względem wykonania prawa, §. 9 projektu rząd. opiewa lakonicznie, że dochodzenie i karanie przekroczeń téj ustawy należy do sądów powiatowych. Tu znowu żałujemy, że opuszczono §. 7 projektu sejm., według którego wyraźnie było powiedziane, że Żandarmeryja i inne urzędy bezpieczeństwa publicznego mają czuwać nad ścisłém wykonaniem tėj ustawy i donosić niezwłocznie właściwéj władzy o przekroczeniach dostrzeżonych.

Bądź co bądź, pomimo wzmiankowanych niedostatków ustawa w mowie będąca nader jest ważną i, tak pod względem zdrowia moralnego, jak fizycznego, może wywrzeć w kraju naszym wpływ bardzo zbawienny. Dla tego też gorąco pragniemy, żeby ją wkrótce uchwalono.

Co się tyczy wykonania ustawy, to słusznie można się obawiać, że w wielu miejscach po wsiach ciemne urzędy gminne nie dość skuteczną dawać będą pomoc. Temu brakowi dobréj woli albo dobrego pojęcia rzeczy mogłyby

zabiegami swemi i swym wpływem po części zaradzić usiłowania osób światłych, mających styczność z ludem, a w szczególności lékarze. Najskuteczniéj zaś do tego celu poprowadziłoby założenie Stowarzyszenia krajowego wstrzemięźliwości. O przedmiocie tym zamierzamy wkrótce obszerniéj w naszém piśmie pomówić.

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE.

* **Kraków**, dnia 25 listopada. Na posiedzeniu Rady miejskiéj dnia 3. b. m. Dyrektor budownictwa JP. Moraczewski przedstawił wypracowany przez siebie projekt uporządkowania koryta staréj Wisły, w którym dwojaki proponuje środek: albo zasypanie częściowe lub całkowite jéj koryta; albo wpuszczenie wody bieżącéj celem usunięcia zastoju (stagnacyi). Piérwszy z tych sposobów, radykalniejszy, albowiem obchodzi się bez utrzymywania w ruchu machin parowych i pomp, kosztowałby około 193,000 złr.; drugi zaś około 189,000 złr. Przy tak małéj różnicy w koszcie samo przez się rozumie się, że zasypanie smrodliwego koryta bezwarunkowo zasługuje na piérwszeństwo; nie potrzebujemy wreszcie dodawać, jak dalece pragniemy, żeby tak niezbędne ulepszenie sanitarne przeszedłszy jak najspieszniéj przez narady komisyj i Rady pełnéj, weszło niebawem w wykonanie.

= Dnia 6 listopada miejska komisyja sanitarna odbyła posiedzenie pod przewodnictwem Prezydenta, na którém uchwalono wnioski wyznaczonéj do tego komimisyi przedstawione przez Dra Rybczyńskiego, a odnoszące się do napraw w domu kalek.—Następnie Dr. Buszek imieniem komisyi do tego wyznaczonéj odczytał sprawozdanie wytykające w 22 punktach najbardziéj uderzające usterki zdrowotne w I obwodzie miasta, któreby jak najśpieszniéj usunąć należało. Wnioski w tém sprawozdaniu zawarte uchwalono przedstawić Magistratowi, w formie urzędowego przypomnienia. W rozprawach nad tym przedmiotem wyrażono potrzebę oddawania planów nowych budowli lub odnowień znaczniejszych do ocenienia pod względem zdrowotnym komisyi sanitarnéj, lub fizykatowi miejskiemu; wytknięto szkodliwość zwężania sieni i zwrócono uwagę na księże domy w Ul. Szewskiéj grożące zawaleniem, a rażące nieporządkiem. (Prezydent przyrzekł sprawę tych domów przedstawić na najbliższém posiedzeniu Magistratu, a każdy plan budowli oddawać nadal do ocenienia fizykatowi miejskiemu).

* Firma S. Berg w Krakowie otrzymała na wystawie powszechnéj w Filadelfii medal złoty za białko zwierzęce i za żółtko z jajek w proszku, długo przechować się dające, które mianowicie do zaopatrywania wojsk i okrętów bardzo się przydać może.

* **Berlin.** Taksy. Na zasadzie §. 2, ustawy z 28 czerwca r. zeszłego, opłaty dzienne i koszta podróży urzędników lékarskich według rozporządzenia z 17 wrześn. są następujące. Lékarzom obwodowym, chirurgom obwod. i weterynarzom departamentowym, tym ostatnim jeżeli czynność ich nie odnosi się do obowiązkowego zajęcia jako urzędników obwod. weterynarskich, płaci się za wszystkie czynności w odległości co najmniéj 2 kilometrów od miejsca zamieszkania: *a)* w sprawach sądowych 9 marek za dzień, kosztów podróży koleją żel. lub statkiem parowym 13 fenig. od kilom.; za każde przybycie lub odejście z kolei 3 marki. W podróży w inny sposób odbytéj, po 50 fen. od kilom. Weterynarze obw. i departamentowi odbiérają dyjet dziennie po 4½ marki, za podróż w okolicznościach jak wyżéj, 10 fen., 2 marki i 26 fen.; *b)* we wszystkich innych przypadkach otrzymują lek. obwod., chir. obw. i weter. obw., ci ostatni wszakże tylko w czasie czynności po za obrębem obwodu weterynarskiego: po 12 marek dziennie, kosztów zaś podróży według okoliczności wyżéj wymienianych 13 fen., 3 marki, 60 f. Weterynarze obw. i departamentowi, ci ostatni w obrębie swojego obw., dyjet dziennych 6 marek kosztów podr. 10 fen., 2 marki 40 fen. Koszta podr. obliczają się osobno tam i nazad, a każdy kilom. rozpoczęty liczy się za cały. Przy podróżach w odległości najmniéj 2, a najwyżéj 8 kilom., liczą się koszta za 8 kilom. Rozporządzenie to obowiązuje od 9 października 1876. (*Aerztl. Intell. Bl.* 1876. Nr. 43).

A. Kremer.

* Bouchardat. **O znaczeniu higijeniczném i terapeutyczném wyciągu mięsnego.** Nadzwyczaj wiele przesady napotkać można w pismach przeróżnych zawodowych i niezawodowych o uznaniu zalet wyciągu mięsnego w dwóch sobie zupełnie przeciwnych kierunkach, a mianowicie pod względem higijenicznym i terapeutycznym.

Pisma najbardziéj wynoszące wyciąg mięsny utrzymują, że takowy zawiéra w sobie wszystkie własności pożywne i wzmacniające mięsa surowego; inne zaś, mniéj zagorzale uwielbiające tenże, widzą w nim istotę wprawdzie pożyteczną, czasami jednakże niepewną, a w większych dawkach i przy dłuższém użyciu nawet szkodliwą.

Aby osądzić wartość wyciągu mięsnego, trzeba koniecznie zdać sobie rachunek bezstronny, a o ile możności dokładny o składzie chemicznym tegoż wyciągu.

Wyciąg mięsny zawiéra kléj zwiérzęcy (gelatynę), różnorodne odmiany białka, inozyt, dekstryn, glikoz, kreatyn, kreatynin, mocznik, sarcyn, karnin, kwas mleczny i inozytowy; chlorki: potasowy, sodowy; fosforany: wapniowy, magnezyjowy, potasowy, żelazawy i inne.

Większa ilość części organicznych, które zawiéra wyciąg mięsny, znajduje się w stanie rozkładu chemicznego; inne zaś, jak kreatyn, kreatynin, przechodzą przez organizm ludzki bez najmniejszéj prawie zmiany, i znaleźć je można w całkowitości w moczu.

Wyciąg mięsny nie wyrówna żadną miarą częściom pożywnym soku z mięsa surowego, którytо sok używany bywa z wielkim skutkiem w niedokrewności, a szczególnie, kiedy chory czuje wstręt do samego mięsa surowego. Sok ten, świéżo wyciśnięty na zimno, zawiéra w sobie istoty białkowate w stanie, w którym organizm je najłatwiéj przyswaja.

Daléj podaje prof. B. wskazówki pożyteczne, kiedy wyciągu ze skutkiem można używać.

Dodawszy go w stósownéj ilości do poléwki, z wygotowanych kości świéżych i jarzyn rozmaitych powstałéj, otrzymuje się bulijon przyjemnego smaku dla chorych i rekonwalescentów. Sole które zawiéra, są konieczne do wzmocnienia mięśni; w razie więc, gdy chory pozbawiony jest dostatecznego pożywienia mięsnego, znajdzie w wyciągu surogat mniéj kosztowny, a zarazem skutkujący. Stosunek jednakże i pewna miara niezbędnie są potrzebne: pożyteczność wyciągu bowiem jest ograniczoną; w nadmiarze użyty jest szkodliwym. Sole alkaliczne, które zawiéra, a przedewszystkiém chlorek potasowy, mogą, jak tego dowiedli doświadczeniami Kemmerich, Bouchardat, Stuart Cooper i inni, wpływać na zdrowie bardzo szkodliwie.

Krótki ten zarys oznacza dostatecznie granice w użyciu wyciągu mięsnego i oświeca zarazem błąd marzących o nabyciu sił utraconych napowrót przez używanie tego wyciągu w dawkach przesadnych. (Czasop. Tow. apt.)

Redaktor odpowiedzialny: Prof. Dr. St. Janikowski.

Nakładem Drów Grabowskiego i Janikowskiego.

W drukarni Uniwersytetu Jagiell. pod zarządem Ign. Stelcla.